behoorlijke drainage te verkrijgen, wordt de pot voor 1/3 met scherven gevuld. Nu wordt eerst een laagje van het grondmengsel op de scherven gelegd, de plant in de pot geplaatst en de rest van het grondmengsel stevig aangedrukt met een poothoutje. Na het verpotten wordt nagenoeg geen water gegeven, het is echter aanbevelenswaardig, de plant in een vochtige omgeving te plaatsen, hetgeen we in de kamer kunnen bereiken, door een schoteltje met water, waarover een gaasje of iets dergelijks wordt gespannen, onder de pot te plaatsen. Spoedig zal dan weer nieuwe groei zijn waar te nemen en kan meer water worden gegeven. Des zomers overbroesen met een plantenspuit is zeer aan te bevelen. Zet de planten vooral niet in de volle zon. Daar kunnen zij beslist niet tegen. Gedurende de zomermaanden overdag op een schaduwrijk plekje in den tuin of op de veranda doet ze goed.

Planten, op deze wijze behandeld, zullen de verzorg(st)er veel vreugde geven door de schitterende bloemen, die juist in een tijd verschijnen, als er weinig andere planten in bloei staan.

Er werd mij reeds enkele malen naar den prijs gevraagd van de genoemde soorten, doch hierdoor behoeft U zich zeker niet te laten afschrikken. Deze is niet veel hooger dan een Clivia, Anthurium en dergelijke en ik twijfel er niet aan, of U zult na de eerste proefneming zeker meerdere soorten nabestellen.

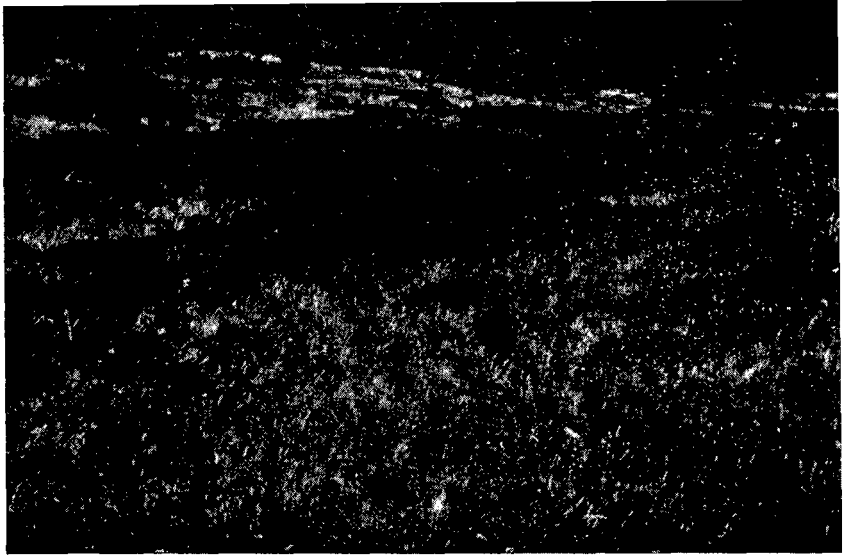
Veel succes met Uw orchideeën-kweekerij.

J. A. Weverling • Den Haag

Werk van de Studie-club „Bosch- en Duinterrein"

(Afdeeling 's-Gravenhage der N.N.V.) in het Wapendal.

In April 1941 werd uit een 10-tal leden van de Afdeeling 's Gravenhage een Studie-Club voor Bosch- en Duinterrein gevormd met het doel zich bezig te houden met de bestudeering van een bepaald terrein in onze omgeving, ten einde door gezamenlijke waarneming de flora van dat terrein nader te leeren kennen en eenig inzicht in den plantengroei daarvan te verkrijgen. De keuze viel op het natuurreservaat W a p e n d a l, dat gelegen is tegenover de Boschjes van Pex aan de Daal- en Bergschelaan. Het ongeveer 200 bij 270 M. metende terrein, bestaande uit oude duinen (binnenduin) met een in een laagte gelegen boschje - het eigenlijke Wapendal - is ter wille van de speciale flora als botanisch reservaat in zijn natuurlijken toestand bewaard gebleven, dank zij het door onze Vereeniging in Augustus 1926 genomen initiatief, het-

Overzicht duinterrein Wapendal,
(Foto Dienst van Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting den Haag).

welk gevolgd werd door een adres aan het Gemeentebestuur van 's Gravenhage van de inmiddels in September 1926 opgerichte Algemeene Vereeniging voor Natuurbescherming voor 's Gravenhage en Omstreken, onder wier bescherming het reservaat zich sindsdien bevindt.

In totaal werden 14 excursies gehouden, welke - met een tusschenruimte van circa 14 dagen - veelal op Zaterdagmiddagen en, tijdens de lange zomeravonden, ook vaak des avonds plaats vonden. Deze werkwijze paste zich uitstekend aan bij de leden-excursies onzer Afdeeling, waardoor het samenvallen van excursies op eenzelfden dag kon worden vermeden. De excursies strekten zich uit over een tijdvak van circa 6 maanden, namelijk van half April tot in het najaar, en hebben ons gelegenheid geboden den geheelen levenskringloop der planten (vegetatief stadium, bloei en 't vrucht dragen) waar te nemen. In het aan het Afdeelingsbestuur uitgebrachte rapport is een lijst opgenomen van de gedetermineerde planten, familie-gewijs gerangschikt, welke voor belangstellenden ter inzage is te bekomen bij den ondergeteekende. Hierin zijn vermeld 29 families met gezamenlijk 62 soorten. Uit dit lage cijfer mag echter vooral niet worden afgeleid, dat het terrein arm aan soorten zou zijn, hetgeen geenszins het geval is. Een vroeger gepubliceerde lijst vermeldt een aantal van meer dan 150 soorten. De hui-

dige inventarisatie is dan ook nog niet voltooid en met name de grassen en de boomen en struiken in het boschje moeten nog worden bewerkt.

Duidelijk werd waargenomen, dat de zeer koude weersgesteldheid in het voorjaar 1941, welke in Juni plaats maakte voor een overstelpende warmteperiode, ook op de ontwikkeling van den plantengroei van Wapendal van grooten invloed is geweest, waarvan in het hierboven genoemde verslag enkele bijzonderheden zijn gegeven.

Het boschje op het terrein heeft een weelderigen ondergroei van Fluitekruid (Anthriscus silvestris). In den voorzomer wordt hier het vegetatiebeeld dan ook geheel door de bloeiende planten beheerscht en biedt ons een treffend voorbeeld van „seizoenaspect". Hier bevindt zich ook een fraai exemplaar van de Zuurbes (Berberis vulgaris), prachtig bezet met z.g. „Kort-takjes". De meeldraden van de Zuurbes zijn aan de binnenzijde zeer gevoelig en buigen zich bij de minste aanraking naar den stempel om, welk verschijnsel zich goed liet demonstreeren.

Als oud kalkarm binnenduin bezit het gebied een merkwaardige flora en men treft er dan ook verschillende typische bewoners van dergelijke gronden aan, zooals Klein Taschjeskruid (Teesdalia nudicaulis), Brem (Sarothamnus vulgaris) en vooral Heide (Calluna vulgaris), welke laatste soort een belangrijke plaats in het plantenkleed van het reservaat inneemt. Daarnaast is echter ook de Helm (Ammophila arenaria) op Wapendal vertegenwoordigd. Daar deze voor een gunstige ontwikkeling een kalkrijken bodem vraagt, moet alsnog worden nagegaan, of de standplaats van de Helm rijker aan kalk is dan het overige terrein, waar Brem en Heide groeien. Ook de aanwezigheid van de Duindoorn (Hippophaes rhamnoides), die eveneens kalk in den bodem eischt, zal nog nader aan het kalkgehalte ter plaatse moeten worden getoetst.

In de reeks van jaren, gedurende welke de plantengroei op Wapendal zich ongestoord heeft kunnen ontwikkelen, hebben Brem en Heide zich zeer uitgebreid en bloeien rijk, aldus blijk gevende zich hier volkomen thuis te gevoelen, waartegenover Helm en Duindoorn echter teekenen van achteruitgang vertoonen, welke wellicht op kalkgebrek wijzen.

Thans nog een enkel woord over de Gaspeldoorn (Ulex europaeus), die ook in het natuurreservaat voorkomt en die als

cultuurplant juist in de kalkarme gebieden van de duinen goed kan gedijen. Van deze soort, die niet inheemsch is en vermoedelijk eerst omstreeks het midden van de 18e eeuw in ons land is ingevoerd, werd op verzoek van de Algemeene Vereeniging voor Natuurbescherming voor 's Gravenhage en Omstreken door den Dienst der Plantsoenen een enkel exemplaar ingeplant, omdat zij in dit duingebied zelfs vlak bij de grens, doch juist niet in het afgesloten gedeelte, nogal veel voorkwam (zie het zesde en zevende jaarverslag van genoemde Vereeniging over 1931—1933). Zij heeft zich op verrassende wijze voortgeplant en vormt op Wapendal thans forsche struiken met overvloedigen bloei. Als kalkschuwe plant is zij hier blijkbaar uitstekend op haar plaats, hetgeen te meer een aanduiding zou zijn voor de - althans plaatselijke - kalkarmoede van den bodem.

Zooals uit het bovenstaande blijkt, doen zich hier eenige belangwekkende vragen voor wat betreft de verhouding tusschen plantengroei en bodemgesteldheid, welke wij - indien wij er in slagen voor het daartoe vereischte bodemonderzoek deskundige medewerking te verkrijgen - tot nadere oplossing hopen te brengen.

Ten slotte verdient nog vermelding het voorkomen van de zeldzame Geoorde Silene (S i l e n e O t i t e s) in tallooze exemplaren en van de eveneens niet algemeene Kegelsilene (S i l e n e c o n i c a).

Vragen en Korte Mededelingen.

Puttertjes te Wassenaar.

Dr. J. W. de Goeje, rustend arts te Wassenaar schrijft: „In de tweede week van Augustus opmerkzaam geworden door een mij vreemd, levendig gesjilp, heb ik in mijn tuin te Wassenaar een paar puttertjes gezien, die lang genoeg in heg en heesters zijn gebleven om goed te worden waargenomen.

De karmijnrode wangen en de brede, gele streep op de vleugels lieten geen twijfel over. Ik vestig hier de aandacht op, omdat volgens „Zien is kennen!" dit vogeltje in het Westen van het land zou ontbreken, behalve op de Zuidhollandse en Zeeuwse eilanden achter de duinstrook. Dit is eveneens achter de duinstrook, maar heel wat Noordelijker. Blijkbaar dus iets ongewoons!

Kruisbekken (Oproep tot Medewerking).

Uit de vele waarnemingen van den Kruisbek *(Loxia curvirostra L.)* die dit jaar gedaan werden, blijkt dat er dit jaar zeker gesproken kan worden van een Kruisbekkenjaar. Overal waren ze van de zomer te zien, vooral 's ochtends en in de namiddag.

Losse waarnemingen zeggen op zichzelf weinig en daarom is het de moeite waard alle waarnemingen omtrent deze invasie te verzamelen en tot een over-